

ISSN : 3088 3512 (Online)

วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์ Journal of Research of Social Studies Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม, 2569)
Vol. 3 No. 1 (January-March, 2026)

วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์
โรงเรียนมงกุฎญาณปริยัติ
วัดสระทอง เลขที่ 15 ถนนหายโศก
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด
ร้อยเอ็ด 45000
โทร. 0935602069, 092 746 7383
E-MAIL: BOOUNPEGGG@GMAIL.COM

วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2569)

ISSN : 3088 3512 (Online)

•

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกกร บุญมี : มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

• บรรณาธิการ

ดร.บุญเพ็งสิทธิวงษา

• ผู้ช่วยบรรณาธิการ

พระครูสุวรรณสรานุกิจ

• กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

ศาสตราจารย์ ดร.กิตติศักดิ์ เจิมสิทธิประเสริฐ : มหาวิทยาลัยชินวัตร

ศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี มีสุข : มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

รองศาสตราจารย์ ดร.พิสิฐ โอ่งเจริญ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ราชนทร์ นพณัฐวงศกร : มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม : มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

รองศาสตราจารย์ ดร.โชคชัย ยืนยง : มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัณญา เคนาภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บุญเหลือ บุบผามาลา : วิทยาลัยพิษณุบันทิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

• ผู้จัดการวารสาร

ดร.สนั่น ประเสริฐ

• ผู้ช่วยผู้จัดการวารสาร

ดร.สงวน หล้าโพทนัน

Advisor:

Assistant Professor Dr. Kanokorn Boonmee: Northeastern University

Editorial Board:

- **Editor:** Dr. Boonpeng Sittiwongsa
- **Assistant Editor:** Phrakru Suwansaranukit
- **Editorial Board:**

Professor Dr. Kittisak Jermsittiprasert: Shinawatra University

Professor Dr. Anchalee Meesuk: Phitsanulok University

Associate Professor Dr. Pisit Ongcharoen: Phranakhon Rajabhat University

Associate Professor Dr. Rachen Nopphanatwongkorn: Southeast Asia University

Associate Professor Dr. Katanyu Kaewhanam: Kalasin University

Associate Professor Dr. Chokchai Yuenyong: Khon Kaen University

Associate Professor Dr. Panya Klaidej: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Professor Dr. Sanya Kenapoom: Mahasarakham Rajabhat University

Assistant Professor Dr. Boonlue Bubphamala: Pichayabundit College

Assistant Professor Dr. Sompong Suwanphooma: Chaiyaphum Rajabhat University

- **Journal Manager**

Dr. Sanan Prasert

- **Assistant Journal Manager**

Dr. Sanguan Laphontan

เกี่ยวกับวารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์: วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์ (JOURNAL OF RESEARCH OF SOCIAL STUDIES REVIEW) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พระพุทธศาสนา และปรัชญา

กระบวนการพิจารณาบทความ: บทความที่เผยแพร่จะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบข้อมูลของผู้ส่งบทความ (double-blind review)

ประเภทของบทความ:

- บทความวิจัย
- บทความวิชาการ
- บทวิจารณ์หนังสือ

ภาษาที่รับตีพิมพ์: ภาษาไทย และ ภาษาอังกฤษ

กำหนดการออกเผยแพร่วารสาร: วารสารกำหนดวงรอบการเผยแพร่ 4 ฉบับต่อปี ดังนี้

ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม	ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน	ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

การติดต่อประสานงานและส่งบทความเผยแพร่:

1. สอบถามรายละเอียดเบื้องต้น เช่น รอบการเผยแพร่ หนังสือตอบรับการตีพิมพ์ เป็นต้น โทร.093 5602069, 092 7467383
2. เหมเพลตบทความวิจัย
3. เหมเพลตบทความวิชาการ
4. เหมเพลตบทวิจารณ์หนังสือ

ทั้งนี้วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์ ยังไม่มีการเรียกเก็บค่าตีพิมพ์

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยสังคมศึกษาปริทัศน์ เป็นวารสารด้านสังคมศาสตร์ เปิดรับบทความวิชาการ บทความวิจัย รวมทั้งบทวิจารณ์หนังสือ เปิดรับตีพิมพ์เผยแพร่บทความด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ พระพุทธศาสนา และปรัชญา กำหนดเผยแพร่ปีละ 4 ฉบับ โดยบทความที่ส่งมาตีพิมพ์เผยแพร่กับวารสารจะได้รับการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน วารสารฉบับนี้เป็นวารสารปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2569) ตีพิมพ์บทความทั้งสิ้นจำนวน 5 บทความ จำแนกเป็นบทความวิจัย 3 เรื่อง และบทความวิชาการ 2 เรื่อง

วารสารขออนุโมทนาและขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความมาตีพิมพ์เผยแพร่กับทางวารสาร ตลอดจนเครือข่ายด้านวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้อนุเคราะห์ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนบทความและวารสารด้วยดีเสมอมา วารสารรู้สึกเป็นเกียรติและมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการได้พัฒนาศักยภาพด้านวิชาการของผู้เผยแพร่บทความ และมีความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างยิ่งที่จะปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพบทความให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ดร.บุญเพ็ง สิริธินงา
บรรณาธิการวารสาร

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทความวิจัย	
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย : ด้านการแบ่งปัน อัจฉรา สมแวง	334
ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อนุสร อิ่มอิน, นันทิมา นาคาพงศ์ อัศวรักษ์	344
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 สุนันทา ส่องุ่น, นันทิมา นาคาพงศ์ อัศวรักษ์	359
บทความวิชาการ	
หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ณัฐวรรณ ทองวิเศษ, ศรุตินงค์ ภูวพัชรวรานนท์, มุจลินทร์ ผลกล้า	371
แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 วาทีต นันทาน, สุวดี อุปปีนใจ, พูนชัย ยาวีราช	385

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย เพื่อ
พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย : ด้านการแบ่งปัน
Organizing Learning Experiences About Cooking Thai Desserts to Develop
Social Relationships in Early Childhood: Sharing

อัจฉรา สมวาง

Achara Somwaeng

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

E-mail: achara2518_1975@hotmail.com

Received: 24 December 2025; Revised: 31 March 2026; Accepted: 31 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมไทย และ 2) ประเมินสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยอายุ 4-5 ปี จำนวน 20 คน จากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาสีนวล อำเภอเมืองชัยภูมิ ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ดำเนินการทดลองสัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที เป็นเวลา 8 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการทำขนมไทย และแบบสังเกตพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีความเชื่อมั่นในระดับเหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มตัวอย่างที่สัมพันธ์กัน

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนพฤติกรรมการแบ่งปันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .25) และหลังการทดลองคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 8.50$, S.D. = .12) ผลการเปรียบเทียบด้วยสถิติ Paired t-test พบว่าคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการทำขนมไทยมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย โดยพฤติกรรมทั้ง 4 ด้านมีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และเมื่อแปลผลตามเกณฑ์สเกล 3 ระดับ พบว่าพฤติกรรมการแบ่งปันโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: เด็กปฐมวัย, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย, สัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน

Abstract

This research aimed to 1) compare the social relationship in terms of sharing behaviors of preschool children before and after participating in learning experiences involving Thai dessert preparation, and 2) assess the social relationship in terms of sharing behaviors of preschool children. The sample consisted of 20 preschool children aged 4–5 years from Ban Na Sin Nuan Child Development Center, Mueang Chaiyaphum District, selected through purposive sampling. The experiment was conducted over a period of 8 weeks, three days per week, for 30 minutes per day. The research instruments included lesson plans for learning experiences related to Thai dessert preparation and an observation form for preschool children's sharing behaviors, which demonstrated an appropriate level of reliability. Data were analyzed using a paired-sample t-test.

The results indicated that, prior to the experiment, preschool children demonstrated an overall mean score of sharing behavior at a moderate level ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.25). After the experiment, the mean score increased to a high level ($\bar{x} = 8.50$, S.D. = 0.12). A comparison using a paired-sample t-test revealed that posttest scores were significantly higher than pretest scores at the .05 level ($p < .001$), indicating that the Thai dessert-making activities were effective in promoting sharing behaviors among preschool children. Additionally, all four dimensions of sharing behavior showed higher mean scores after the experiment. Based on the three-level scale interpretation, the overall sharing behavior after the experiment was at a high level.

Keywords: Early childhood; Organizing learning experiences about cooking Thai desserts; Early childhood social relationships in terms of sharing

บทนำ

การพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคม การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น การอยู่ร่วมกันในสังคม การเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญของพัฒนาการระยะยาว แนวคิดของดิวอี้ชี้ให้เห็นว่าเด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยสร้างองค์ความรู้และทักษะทางสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและผู้อื่น (Dewey, 1938 อ้างถึงใน สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556) ขณะเดียวกัน อีริคสันอธิบายว่าเด็กปฐมวัยอยู่ในช่วงพัฒนา “ความริเริ่ม

สร้างสรรค์กับความรู้สึกผิด” ซึ่งเด็กจะเรียนรู้การริเริ่ม การทำงานร่วมกัน การแบ่งปัน และการยอมรับ
กติกาทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่ม (Erikson, 1963)

บริบทการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มุ่งเน้นให้เด็ก “เรียน
ผ่านการเล่นและการลงมือทำ” ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย ตาม
หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ในบริบทการศึกษาปฐมวัย
ของประเทศไทย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้มุ่งเน้นให้เด็กเรียนผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริง
ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นไทย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช
2560 กิจกรรมการประกอบอาหาร โดยเฉพาะขนมไทย สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว เนื่องจากเปิด
โอกาสให้เด็กทำงานเป็นกลุ่ม ใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน สื่อสาร รอคอยตามลำดับขั้นตอน และช่วยเหลือ
เกื้อกูลกันจนเกิดผลงานสำเร็จ อีกทั้งขนมไทยยังเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความเอื้อเฟื้อ
และการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างกลมเกลียว

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่ามีงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่ศึกษาผลของกิจกรรม
แบบลงมือปฏิบัติ (Hands-on activities) ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย เช่น กิจกรรม
ศิลปะ กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมโครงงาน และกิจกรรมการประกอบอาหาร โดยผลการวิจัยส่วนใหญ่
รายงานว่าเด็กมีพัฒนาการด้านความร่วมมือ การสื่อสาร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพิ่มขึ้น
(ชลธิป สมานิต, 2557; กาญจนา พงษ์สุภา, 2560) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาทักษะ
ทางสังคมในภาพรวม ขณะที่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาพฤติกรรมการแบ่งปันในเชิงตัวชี้วัดอย่างชัดเจนยังมี
จำกัด โดยเฉพาะในบริบทกิจกรรมการทำขนมไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การ
ผลัดกันปฏิบัติงาน และการรอคอยตามลำดับขั้นตอน

ดังนั้น ช่องว่างองค์ความรู้ที่สำคัญของการศึกษานี้ คือ ยังขาดงานวิจัยที่อธิบายอย่างชัดเจนว่า
กิจกรรมการทำขนมไทยมีกลไกในการส่งเสริมพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยอย่างไร รวมทั้ง
พฤติกรรมการแบ่งปันด้านใดได้รับการพัฒนาเด่นชัดเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนและหลังการจัดกิจกรรม
นอกจากนี้ ยังขาดการศึกษาที่ตั้งคำถามเชิงกลไกว่ากิจกรรมการทำขนมไทยส่งผลต่อพฤติกรรมการ
แบ่งปันได้แตกต่างหรือมากกว่ากิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติประเภทอื่นด้วยเหตุใด ในเชิงกลไก กิจกรรม
การทำขนมไทยเปิดโอกาสให้เด็กใช้ทรัพยากรร่วมกันภายใต้ข้อจำกัดของอุปกรณ์ ผลัดกันปฏิบัติงาน
ตามลำดับขั้นตอน และสื่อสารความต้องการ ความรู้สึก รวมถึงให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็น
ธรรมชาติ กระบวนการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบสังคมสร้างสรรค์ที่มองว่าการเรียนรู้
เกิดจากปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการทำงานร่วมกัน (Vygotsky, 1978) ซึ่งเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรม
การแบ่งปันทั้งด้านวัตถุ เวลา และอารมณ์ไปพร้อมกัน

ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการทำขนมไทยที่มีต่อพฤติกรรม
การแบ่งปันของเด็กปฐมวัย โดยตั้งสมมติฐานว่า หลังการจัดกิจกรรม เด็กปฐมวัยจะมีพฤติกรรม
การแบ่งปันในด้านการแบ่งปันสิ่งของ การผลัดกันรอคอย การแบ่งปันความรู้สึก และการเกื้อกูลช่วยเหลือ สูง

กว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในการวิจัยนี้ พฤติกรรมการแบ่งปันนิยามเชิงปฏิบัติการว่าเป็นพฤติกรรมที่เด็กปฐมวัยแสดงออกระหว่างการทำกิจกรรมการทำขนมไทย ซึ่งสามารถสังเกตและวัดได้จาก 4 ด้าน ได้แก่ การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์และของใช้ การผลัดกันใช้อุปกรณ์และการรอคอยตามลำดับ การแสดงความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น และการเกื้อกูลช่วยเหลือเพื่อน การกำหนดนิยามเชิงพฤติกรรมดังกล่าวช่วยลดความก้าวร้าวของตัวชีวิต และเอื้อต่อการประเมินผลเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยในบริบทการศึกษาของไทยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย
2. เพื่อประเมินสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทยที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ เด็กปฐมวัยปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2568 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านนาสีนวล ตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มเดียวกับประชากร

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย จำนวน 20 แผน 2. แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การแบ่งปันของ การผลัดกัน/การรอคอย การแบ่งปันความรู้สึก การช่วยเหลือเกื้อกูล

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือโดยศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจัดทำแผนกิจกรรมตามลำดับขั้นจากง่ายไปยาก และนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ก่อนปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

แบบสังเกตสัมพันธภาพทางสังคมสร้างขึ้นในลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยผ่านการ
ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่
0.50 ขึ้นไป

4. การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว
(One-Group Design) โดยผู้วิจัยจัดกิจกรรมการทำขนมไทยตามแผนที่กำหนด และเก็บข้อมูลจากการ
สังเกตพฤติกรรมของเด็กในสถานการณ์จริง

กิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ: สร้างความเข้าใจและข้อตกลง
ร่วมกัน ขั้นดำเนินการ: เด็กปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม แบ่งหน้าที่ ใช้อุปกรณ์ร่วมกัน และทำขนมไทยตาม
ขั้นตอน ขั้นสรุป: สะท้อนผลการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าร้อยละ
การทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test (One-sample t-test) เปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 75 ของ
คะแนนเต็ม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย
เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย สามารถนำเสนอผลการวิจัยตาม
วัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบระดับสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ก่อนและ
หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย มีผลการวิเคราะห์
คะแนนพฤติกรรมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับ
ประกอบอาหารประเภทขนมไทย ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละของสัมพันธภาพทางสังคม
ด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการทำขนมไทย

รายการประเมิน	ก่อน $\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ	หลัง $\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์และของ ใช้	4.97	1.21	49.80	8.59	.63	95.40
การผลัดกันใช้อุปกรณ์/การรอคอย	4.79	1.35	53.25	8.34	.90	92.72
การแสดงความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น	4.59	1.18	49.42	8.59	.68	95.40

การเกื้อกูลและช่วยเหลือเพื่อน	4.38	1.24	48.65	8.48	.74	94.25
รวม	4.68	0.25	50.28	8.50	0.12	94.44

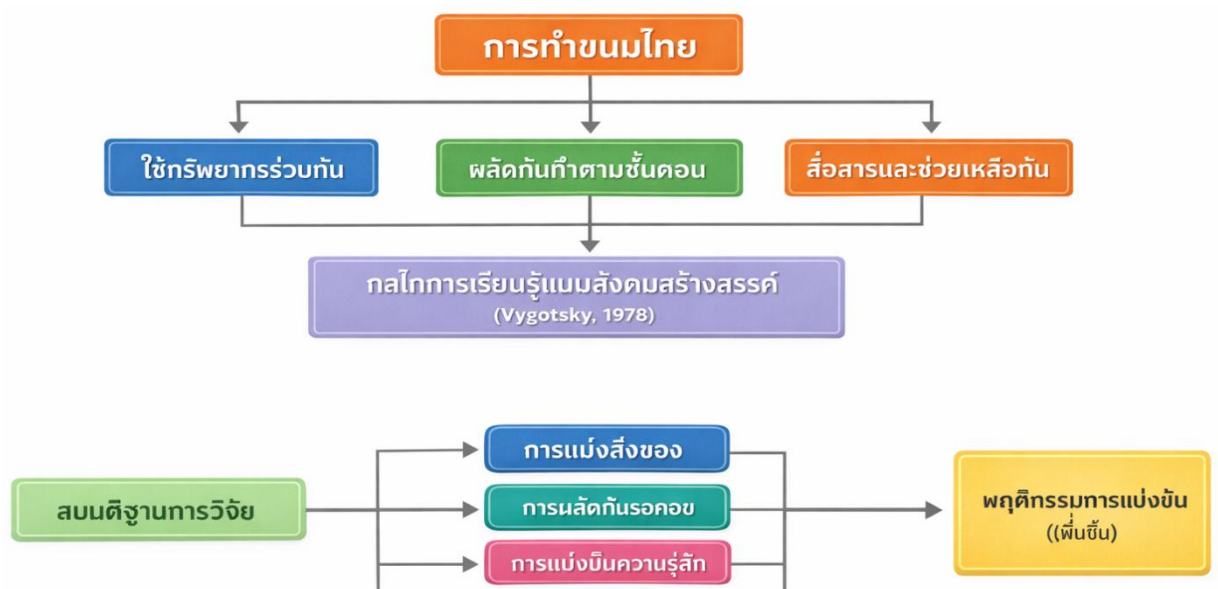
จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันอยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 4.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 คิดเป็นร้อยละ 50.28 และหลังการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 8.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 คิดเป็นร้อยละ 94.44 แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการทำขนมไทยสามารถส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยให้ดีขึ้นอย่างชัดเจน

2. ผลการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ผลการประเมินสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย พบว่า พฤติกรรมการแบ่งปันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1. การแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์และของใช้ 2. การผลักดันให้อุปกรณ์/การรอคอย 3. การแสดงความรู้สึกร่วมกับผู้อื่น 4. การเกื้อกูลและช่วยเหลือเพื่อน

มีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน และเมื่อแปลผลตามเกณฑ์สเกล 3 ระดับ (1.00–1.49 = ระดับน้อย, 1.50–2.49 = ระดับปานกลาง, 2.50–3.00 = ระดับมาก) พบว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการแบ่งปันโดยรวมของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการทำขนมไทยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ การร่วมมือ และการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแบ่งปันที่เหมาะสมและพัฒนาเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่กำหนด

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย

สรุปได้ว่า ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการบริบททางวัฒนธรรมไทย สามารถใช้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบ

องค์ความรู้ดังกล่าวสะท้อนกระบวนการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ผ่านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน และเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอการตีความผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือความแตกต่างของผลการศึกษา

1. เปรียบเทียบสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ผลการวิจัยพบว่า สัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปันหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทยอยู่ในระดับสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทยเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้วัสดุและอุปกรณ์ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่ การรอคอย และการแบ่งปันผลงานระหว่างเพื่อนในกลุ่ม ส่งผลให้เด็กได้ฝึกพฤติกรรมการแบ่งปันอย่างเป็นธรรมชาติและต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977) ที่อธิบายว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมจากการสังเกตแบบอย่างและการลงมือปฏิบัติจริง รวมทั้ง แนวคิดพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมของ Vygotsky (1978) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาการจัดกิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในระดับปฐมวัย ซึ่งพบว่าสามารถส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็ก โดยเฉพาะด้านการแบ่งปันได้อย่างมีนัยสำคัญ (กาญจนา พงษ์สุภาล, 2560; สุพัตรา สุภาพ, 2559)

2. ศึกษาผลของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทยที่มีต่อสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยแสดงพฤติกรรมการแบ่งปันอย่างชัดเจนระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ทั้งในด้านการแบ่งปันวัสดุและอุปกรณ์ การใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างเหมาะสม และการแบ่งปันผลงาน

ให้แก่เพื่อนในกลุ่ม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยและแนวคิดที่ได้ทบทวนซึ่งระบุว่า กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กต้องใช้วัสดุและอุปกรณ์ร่วมกัน และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง (Montessori, 1967; ชลาธิป สมานิต, 2557) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ยังไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมการแบ่งปันโดยเฉพาะ หรือเชื่อมโยงกับกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทยโดยตรง โดยสรุป ผลการวิจัยทั้งสองวัตถุประสงค์แสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทยเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปัน และมีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทบทวนไว้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการประกอบอาหารประเภทขนมไทย สามารถพัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปันได้ โดยเด็กมีพฤติกรรมการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ และผลงานร่วมกับเพื่อนในระดับที่สูงขึ้นหลังการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 สถานศึกษาระดับปฐมวัยควรนำกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทยไปบูรณาการในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมด้านการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

1.2 ครูผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมให้เด็กได้ใช้วัสดุและอุปกรณ์ร่วมกัน เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการรอคอย การแบ่งปัน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเป็นธรรมชาติ

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ และงบประมาณที่เหมาะสม เพื่อเอื้อต่อการจัดกิจกรรมการประกอบอาหารที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับวัยของเด็ก

1.4 หน่วยงานด้านการศึกษาศรีควรส่งเสริมการจัดอบรมหรือพัฒนาครูเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมไทย เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการแบ่งปันที่แสดงออกอย่างชัดเจนในระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ทั้งในด้านการแบ่งปันวัตถุดิบ การใช้และดูแลอุปกรณ์ร่วมกัน และการแบ่งปันผลงานให้เพื่อนในกลุ่ม

ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 ครูควรใช้กิจกรรมการประกอบอาหารเป็นสื่อกลางในการสังเกต ประเมิน และส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษาควรนำผลการประเมินพฤติกรรมด้านการแบ่งปันไปใช้ในการวางแผนพัฒนาเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม

1.3 ผู้ปกครองควรได้รับการสื่อสารและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการแบ่งปันของเด็ก โดยนำแนวทางจากกิจกรรมไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันภายในครอบครัว

1.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการแบ่งปันและการอยู่ร่วมกันในสังคมตั้งแต่วัยปฐมวัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบเชิงองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่บูรณาการบริบททางวัฒนธรรมไทย สามารถส่งเสริมพฤติกรรมสัมพันธภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัยด้านการแบ่งปันได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

2.2 องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยในบริบทอื่น ๆ เช่น การจัดกิจกรรมโครงงาน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หรือกิจกรรมทักษะชีวิต โดยควรให้ความสำคัญกับการออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ทรัพยากรร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และได้ฝึกพฤติกรรมกรรมการแบ่งปันอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์จริง

2.3 สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ การศึกษาผลของกิจกรรมการประกอบอาหารประเภทขนมไทยต่อพัฒนาการด้านอื่นของเด็กปฐมวัย เช่น ด้านความร่วมมือ ความรับผิดชอบ หรือทักษะชีวิต รวมถึงการเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมในระยะยาว หรือการศึกษาผลในกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายทางบริบท เพื่อขยายขอบเขตองค์ความรู้และเพิ่มความชัดเจนของผลการวิจัยในเชิงประจักษ์

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา พงษ์สุภา. (2560). *การพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา สิงห์เรศร์. (2551). *การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทางการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม

สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชลธิป สมานิติ. (2557). ผลของกิจกรรมแบบลงมือปฏิบัติต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย.

วารสารศึกษาศาสตร์, 8(2), 45–60.

สุพัตรา สุภาพ. (2559). การพัฒนาพฤติกรรมการแบ่งปันของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม. *วารสาร
การศึกษาปฐมวัย*, 10(1), 55–68.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรพร ทับทิมศรี. (2554). *การจัดกิจกรรมการประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Macmillan.

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). New York: Norton.

Montessori, M. (1967). *The discovery of the child*. New York: Ballantine Books.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological
processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐาน
สมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เพชรบูรณ์ เขต 1

The Creative Leadership of School Administrators Affecting
ProactiveCompetency-Based Learning Management of Teachers under the
Phetchabun Primary Educational Service Area Office 1

อนุสร อิมอิน

Anusara Aimain

นันทิมา นาคพงศ์ อัสวรักษ์

Nanthima Nakaphong Asvaraksha

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University

E-mail: anusaraa67@nu.ac.th

Received: 23 February 2025; Revised: 11 March 2026; Accepted: 12 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก และศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2568 จาก 120 โรงเรียน จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในโรงเรียนกลุ่มอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 10 ปี ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ขณะที่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครูอยู่ในระดับมากเช่นกัน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การคำนึงถึงความ

เป็นปัจเจกบุคคล ความยืดหยุ่นและการปรับตัว และความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.812 และค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.660 หรือร้อยละ 66.0

คำสำคัญ: ภาพผู้นำเชิงสร้างสรรค์, การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This study aimed to examine the level of creative leadership of school administrators and proactive competency-based learning management of teachers; investigate the relationship between creative leadership and proactive competency-based learning management; and explore the influence of creative leadership on teachers' proactive competency-based learning management under the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 291 teachers from 120 basic education schools in the 2025 academic year. Data were collected using questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis.

The findings revealed that most respondents worked in schools located in Mueang Phetchabun District, held a bachelor's degree, and had less than 10 years of work experience. Overall, the creative leadership of school administrators and teachers' proactive competency-based learning management were both at a high level. The hypothesis testing indicated that creative leadership had a high positive correlation with proactive competency-based learning management at the .01 level of statistical significance. Furthermore, multiple regression analysis showed that key components of creative leadership—vision, individual consideration, flexibility and adaptability, and creativity—significantly influenced proactive competency-based learning management at the .01 level. The correlation coefficient (R) was 0.812, and the coefficient of determination (R^2) was 0.660, indicating that creative leadership explained 66.0% of the variance.

Keywords: Creative Leadership, Proactive Competency-Based Learning Management, School Administrators

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติมุ่งพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า โดยยึดทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วที่ใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม จึงให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยปรับระบบการศึกษาในทุกระดับ ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เน้นการลงมือปฏิบัติ การสะท้อนคิด และการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนมีทั้งทักษะวิชาชีพและทักษะชีวิต พร้อมนำความรู้ไปใช้ได้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) บริบทดังกล่าวเป็นความท้าทายต่อครูในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ครูจึงต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนครูให้สามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทในศตวรรษที่ 21 (กุลชลี จงเจริญ, 2562)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันยังเผชิญปัญหาด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผล ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน โดยที่ผ่านมานั้นเนื้อหาและครูเป็นศูนย์กลาง ขาดการเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมุ่งการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะสำคัญในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น หลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ปัญหา เนื่องจากมีความยืดหยุ่นและมุ่งเน้นผลลัพธ์ที่ตัวผู้เรียน โดยเน้นความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและดำรงชีวิตจริง แทนการท่องจำ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563) หลักการสำคัญของหลักสูตรนี้ได้แก่ การมุ่งพัฒนาสมรรถนะเป็นเป้าหมาย เน้นการปฏิบัติจริง ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เปิดโอกาสให้เรียนตามศักยภาพรายบุคคล บูรณาการความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ และส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในชีวิตจริง

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การทำงาน การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการสะท้อนความคิด พร้อมทั้งประเมินผลจากการแสดงพฤติกรรมและการประยุกต์ใช้ มากกว่าการท่องจำเนื้อหา แนวทางนี้ยังเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตามศักยภาพ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพครูในการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความพร้อมและความตระหนักในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการศึกษา ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Assessment for Learning) ด้วยวิธีที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นกลไกสำคัญในการบริหารสถานศึกษา และมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบ

การศึกษา และการปฏิบัติงานของครูผู้สอนก็เป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้นหรือลดลง จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องการผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มีความเข้มแข็ง มีความตั้งใจที่จะส่งเสริมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการและมีสมรรถนะตามหลักสูตร และมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มุ่งเน้นส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการและมีสมรรถนะตามหลักสูตร ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพจากจุดเน้นที่ 4 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลักหลายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 โดยมุ่งเน้นส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน มีสมรรถนะตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสมรรถนะ และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เหมาะสมตามช่วงวัย รวมถึงได้รับการส่งเสริมความเป็นเลิศเต็มตามศักยภาพ

การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูมีความสำคัญและจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพและบริบทที่เปลี่ยนแปลง ครูจึงต้องมีความสามารถในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายการศึกษาและมีความสอดคล้องกับ จุดเน้นที่ 4 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลักหลายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง การพัฒนาสมรรถนะหลัก การจัดการเรียนรู้ที่สมดุล และการประเมินผลที่หลากหลายซึ่งแนวทางดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อชีวิต การทำงาน และการแก้ปัญหา สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

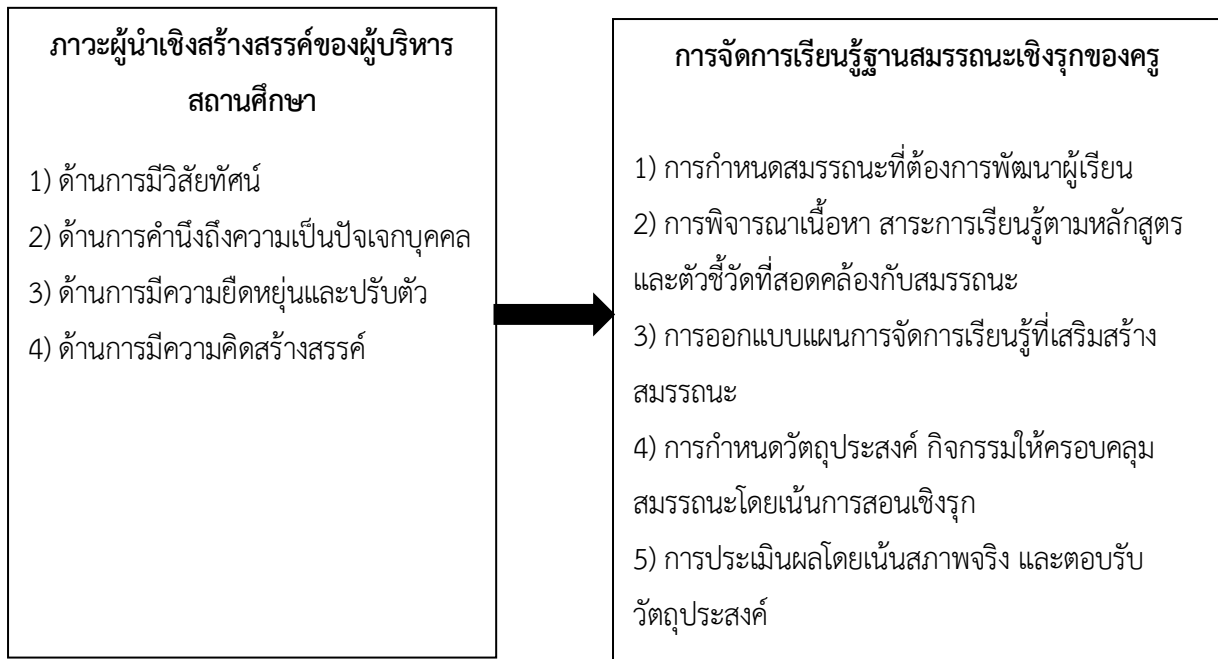
- 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
- 2) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1
- 4) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐาน

สมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปรอิสระ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ประชากร คือ ครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ปีการศึกษา 2568 โดยมีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ทั้งหมด 120 โรงเรียน จำนวนครูทั้งสิ้น 1,131 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1, 2568) และคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรสำเร็จของ Krejcie & Morgan (1970) อ้างอิงใน Uakarn et al., 2021) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ จะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน และใช้วิธีที่สุ่มแบบสัดส่วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย กลุ่มอำเภอ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย โดยทำการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ (1) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยพบว่าข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปทุกข้อ และรับการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด และคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าทั้งหมดเท่ากับ 0.988 โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวพร้อมแบบสอบถามเสนอผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และได้จัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยกำหนดให้ผู้ตอบตอบคำถามครบทุกข้อ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ปฏิบัติงานโรงเรียนในกลุ่มอำเภอเมืองเพชรบูรณ์ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี

2. การศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1

ตารางที่ 1 แสดงภาพรวมค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 ภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	SD.	การแปลผล
1. ด้านการมีวิสัยทัศน์	4.29	0.503	มาก
2. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.00	0.680	มาก
3. ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	3.87	0.725	มาก
4. ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	4.36	0.598	มาก
เฉลี่ย	4.13	0.527	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.36$) รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\bar{x} = 4.29$) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x} = 4.00$) และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 3.87$) ตามลำดับ

3. การศึกษาระดับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ตารางที่ 2 แสดงภาพรวมค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ภาพรวม

การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู	$\bar{x}$	SD.	การแปลผล
1. ด้านการกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน	4.23	0.623	มาก
2. ด้านการพิจารณาเนื้อหา สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะ	3.86	0.694	มาก
3. ด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ	3.93	0.712	มาก
4. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมให้ครอบคลุมสมรรถนะ โดยเน้นการสอนเชิงรุก	4.13	0.541	มาก
5. ด้านการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริง	4.41	0.313	มาก
เฉลี่ย	4.11	0.384	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน

ระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x}=4.41$) รองลงมา คือ ด้านการกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ($\bar{x}=4.23$) ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมให้ครอบคลุมสมรรถนะโดยเน้นการสอนเชิงรุก ($\bar{x}=4.13$) ด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ ($\bar{x}=3.93$) และด้านการพิจารณาเนื้อหา สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x}=3.86$) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ตาราง 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Y
X ₁	1.000				
X ₂	0.639**	1.000			
X ₃	0.704**	0.616**	1.000		
X ₄	0.705**	0.502**	0.782**	1.000	
Y	0.665**	0.616**	0.523**	0.560**	1.000

** $p < 0.01$

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.523 - 0.665 และ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($r_{XY} = 0.665$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($r_{XY} = 0.616$), และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ($r_{XY} = 0.560$) และต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ($r_{XY} = 0.53$) ซึ่งตัวแปรพยากรณ์ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X₁) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X₂) และมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง ตัวแปรพยากรณ์ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X₃) , ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X₄), มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อการนำภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ระดับปานกลาง

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.639– 0.705 ซึ่งตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำถึงสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ด้วยค่าสถิติ Tolerance และ Variance inflation Factor: VIF เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีความเป็นอิสระต่อกัน และไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity)

ตารางที่ 4 วิเคราะห์ความเป็นอิสระของตัวแปรพยากรณ์ ค่าสถิติ Tolerance และ Variance inflation Factor: VIF

ที่	ตัวแปรพยากรณ์	Colinearity Statistic	
		Tolerance	VIF
1.	ด้านการมีวิสัยทัศน์	0.497	2.012
2.	ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	0.322	3.109
3.	ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว	0.345	2.823
4.	ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์	0.535	1.869

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 4 ตัว มีค่า Tolerance ต่ำสุด คือ 0.322 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องมากกว่า 0.1 และค่า VIF มีค่าระหว่าง 1.869 – 3.109 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีความเป็นอิสระต่อกัน จึงไม่เกิดภาวะร่วมเส้นตรงเชิงพหุ (Multicollinearity) ดังนั้น ข้อมูลดังกล่าวสามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้

5. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่อย่างน้อย 1 ปัจจัย สามารถพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ตาราง 5 แสดงการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

ตัวแปร	Unstandardized		Standarddized		p-value	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Statistics	
	B	Std.Error	beta	t		Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	1.634	0.119		13.724	0.000**		
ด้านการมีวิสัยทัศน์ (X ₁)	0.148	0.037	0.194	3.962	0.000**	0.497	2.012
ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (X ₂)	0.124	0.034	0.220	3.613	0.000**	0.322	3.109

ตัวแปร	Unstandardized		Standarddized		p-value	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Statistics	
	B	Std.Error	beta	t		Tolerance	VIF
ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว (X ₃)	0.151	0.031	0.284	4.906	0.000**	0.354	2.823
ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (X ₄)	0.175	0.030	0.272	5.762	0.000**	0.535	1.868

$R = 0.812$ $R^2 = 0.660$ adj. $R^2 = 0.655$ S.E. est = 0.226 $F = 138.652$

** $p < 0.01$

จากตาราง 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (multiple regression analysis) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R ระหว่างตัวแปรอิสระ "ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา" และตัวแปรตาม "การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1" ซึ่งเท่ากับ 0.812 ดังนั้น อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.660 หรือร้อยละ 66.0 และที่เหลือ 34.0 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นๆ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มากที่สุด (Beta = 0.284) รองลงมาเป็น ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ (Beta = 0.272) รองลงมาเป็น ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Beta = 0.220) และด้านการมีวิสัยทัศน์ (Beta = 0.194) ตามลำดับ

การทดสอบค่าสถิติทดสอบ F ปรากฏว่าค่า Sig. = 0.000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 แสดงว่ามีตัวแปรต้นคือ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายผลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามคือการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.634 + 0.148(X_1) + 0.124(X_2) + 0.151(X_3) + 0.175(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.194(X_1) + 0.220(X_2) + 0.284(X_3) + 0.272(X_4)$$

เมื่อ Y = การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1

X_1 = ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีวิสัยทัศน์

X_2 = ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

X_3 = ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว

X_4 = ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1” สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษามีความยืดหยุ่น ครูจะกล้า ในการออกแบบนวัตกรรมการสอนใหม่ๆ โดยไม่ต้องกังวลเรื่องความผิดพลาด ส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่แท้จริง
- 2) ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนส่งผลต่อสมรรถนะเชิงรุกทำให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นเต็มใจปฏิบัติงาน
- 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จในการส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสม ส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงผู้บริหารยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากร โดยสนับสนุนการอบรมและสัมมนาอย่างต่อเนื่อง ให้เกียรติและเข้าใจผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้มีอิสระในการตัดสินใจ ภายใต้กรอบระเบียบ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบ รอบคอบ และบูรณาการวิธีการทำงานอย่าง

สร้างสรรค์ ส่งผลให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคต่ออาหารสดในโลตัสโกเฟรช สอดคล้องกับงานวิจัยของอติสุดา แก้วหาญ และทงศักดิ์ คุ่มไชนะ (2564) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านที่มีการปฏิบัติเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์เป็นลำดับสุดท้าย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐกิตติ์ บุญเก่ง (2565) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูมีการกำหนดเนื้อหาความรู้ทักษะ และเจตคติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการพัฒนา รวมทั้งเชื่อมโยงสมรรถนะกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ อย่างเป็นระบบ มีการออกแบบหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยและธรรมชาติของรายวิชา โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เน้นสาระความรู้ (K) และสมรรถนะเป้าหมาย พร้อมทั้งจัดประสบการณ์การเรียนรู้เชิงรุกที่เชื่อมโยงสมรรถนะกับกิจกรรมในชั้นเรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น รวมถึงครูยังใช้สถานการณ์จริงเป็นฐานในการวัดและประเมินสมรรถนะ โดยบูรณาการวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะ และมีการรายงานผลการประเมินพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียนตามลำดับขั้นอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาลัย สายคำภา (2564) ทำการศึกษาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ด้านการพิจารณาเนื้อหา สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ ด้านการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริง และตอบรับวัตถุประสงค์ และด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมให้ ครอบคลุมสมรรถนะโดยเน้นการสอนเชิงรุก ตามลำดับ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทวิคุณ ศิริคุณ (2566) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วม สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความคิดสร้างสรรค์ ย่อมส่งผลให้ครูสามารถออกแบบและจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกิตติ์ บุญเก่ง (2565) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับสมรรถนะครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับสมรรถนะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

4. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่อย่างน้อย 1 ปัจจัย สามารถพยากรณ์การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ชัดเจนสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดฐานสมรรถนะ ส่งผลให้ครูมีแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลช่วยให้ผู้บริหารสามารถสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของครูได้อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้ครูกล้าออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน รวมถึงความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารเอื้อต่อการปรับรูปแบบการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และการมีความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารยังเป็นแรงผลักดันให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ ๆ ส่งผลให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทวิคุณ ศิริคุณ (2566) ทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถพยากรณ์สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูได้ร้อยละ 25.30

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว ตามลำดับ

2. การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการกำหนดสมรรถนะที่ต้องการพัฒนาผู้เรียน ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ กิจกรรมให้ครอบคลุมสมรรถนะโดยเน้นการสอนเชิงรุก ด้านการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสมรรถนะ และด้านการพิจารณาเนื้อหา สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรและตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสมรรถนะ ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 ภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.639– 0.705 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูงกับการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว และด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R ระหว่างตัวแปรอิสระ "ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา" และตัวแปรตาม "การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1" ซึ่งเท่ากับ 0.812 ดังนั้น อิทธิพลของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.660 หรือร้อยละ 66.0

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในมิติหรือรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมหรือภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล เพื่อเปรียบเทียบและขยายองค์ความรู้ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2) ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกของครู เช่น วัฒนธรรมองค์กร แรงจูงใจในการทำงาน ความพร้อมด้านทรัพยากร หรือสมรรถนะวิชาชีพของครู เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างรอบด้าน

3) ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและอธิบายผลการวิจัยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กุลชลี จงเจริญ. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 12(1), 189-210.

ธิติสดา แก้วหาญ และทองศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
สมรรถนะครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. *วารสารศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย*, 6(4), 164-175.

พรทวีคุณ ศิริคุณ (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการ
เรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์
เขต 3. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุภาลัย สายคำภา. (2564). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียนในสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการ
ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก*. นนทบุรี: บริษัท 21
เซ็นจูรี จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ
เชิงรุก ถอดบทเรียนสู่แนวทางการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส บี เค การพิมพ์ จำกัด.

Uakarn, C., et. Al. (2021). Sample size estimation using Yamane and Cochran and Krejcie and
Morgan and Green formulas and Cohen statistical power analysis by G*Power and
comparisons. *Apheit International Journal*, 10(2), 76–88.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

Innovative leadership of school administrators affecting the
educational innovation of teachers Under The Phitsanulok Primary
Educational Service Area Office 1

สุนันtha ส่องนุ่น

Sunantha Songnun

นันทิมา นาคพงศ์ อัสวรักษ์

Nanthima Nakaphong Asvaraksha

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University

E-mail: sunanthas67@nu.ac.th

Received: 18 March 2026; Revised: 21 March 2026; Accepted: 21 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็น นวัตกรรมการศึกษาของครู 2) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 292 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) = 0.57 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติที่ 0.01 และ 4) ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบปกติภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้ร้อยละ 76.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ คะแนนมาตรฐาน $Z_y = 1.44(Z_{x3^{**}}) + 0.97(Z_{x1^{**}}) + 0.80(Z_{x5^{**}}) + 0.39(Z_{x4^{**}}) - 2.87(Z_{x2^{**}})$

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, นวัตกรรมการศึกษา

Abstract

This research aims to 1) The overall level of innovative leadership among school administrators is at the highest level. 2) The overall level of educational innovation among teachers is at the highest level. 3) To study the relationship between the innovative leadership of school administrators and the educational innovator ship of teachers. And 4) To study the impact of the innovative leadership of school administrators on the educational innovator ship of teachers. The sample group consisted of 292 teachers from the Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1 during the 2025 academic year. The research instrument used was a questionnaire. Statistical analyses included percentages, means, standard deviations, Pearson correlation coefficients, and multiple regression analysis.

The research findings revealed that 1) the overall level of innovative leadership among school administrators was at the highest level, and 2) the overall level of educational innovation among teachers was at the highest level. 3) the innovative leadership of school administrators and the educational innovation of teachers showed a correlation coefficient (r) = 0.57, which was statistically significant at the 0.01 level, and 4) the results of the multiple normal regression analysis showed that the innovative leadership of school administrators had a 76.00% impact on the educational innovation of teachers, which was statistically significant at the 0.01 level. The researchers used this to create a predictive equation based on the standard formula $Z_y = 1.44(Z_{x3^{**}}) + 0.97(Z_{x1^{**}}) + 0.80(Z_{x5^{**}}) + 0.39(Z_{x4^{**}}) - 2.87(Z_{x2^{**}})$.

Keywords: Leadership, Innovative Leadership, Educational Innovator

บทนำ

การพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ใช้นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ความสามารถในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาถือเป็นทักษะสำคัญของครูเพื่อพัฒนาและออกแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่มีประสิทธิผล ครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาโดยการทบทวนและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อค้นหาปัญหาและข้อบกพร่อง อันนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมใหม่ในด้านแนวคิด รูปแบบ วิธีการและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อผู้เรียน

บทบาทในการสร้างนวัตกรรมการศึกษาของครูจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่ครูจำเป็นต้องมีความเป็นนวัตกรรมการศึกษาโดยความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูคือพฤติกรรมความสามารถของครูในการริเริ่มประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ และสนับสนุนให้เกิดเทคนิควิธีการ รูปแบบ เครื่องมือ กระบวนการ หรือผลงานที่เป็นนวัตกรรมสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานและเหมาะสมสำหรับการใช้แก้ไขปัญหาในระบบการจัดการศึกษา (มะยูริย์ พิทยาเสนีย์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นกระทรวงศึกษาธิการในการส่งเสริมสนับสนุนวิชาชีพครูพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 นโยบายและจุดเน้นมุ่งสู่การเป็นสถานศึกษามีนวัตกรรมการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้สู่คุณภาพผู้เรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมสู่การเป็นนวัตกรรมโดยส่งเสริมการสร้างและใช้นวัตกรรมขับเคลื่อนการบริหารจัดการสถานศึกษา ส่งเสริมครูให้สร้างและใช้นวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์สู่การเป็นนวัตกรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้โดยมีผู้นำเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้เป็นตัวกำกับทิศทางขององค์กรในอนาคตจากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อความหมายให้เข้าใจวิสัยทัศน์และสร้างแรงดลใจแก่คนเหล่านั้นให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าว (Kotter 1999)

จากการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 นโยบายและจุดเน้นของสพป.พ.ล.1 ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญจำเป็นในด้านการพัฒนาคุณภาพผู้สอนในด้านการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในปัจจุบัน โดยผลการศึกษาที่ได้จะเป็นข้อมูลในการพัฒนาส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้ทราบแนวทางในการกำหนดนโยบาย การวางแผนกลยุทธ์และการจัดกิจกรรมพัฒนาครูที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการ

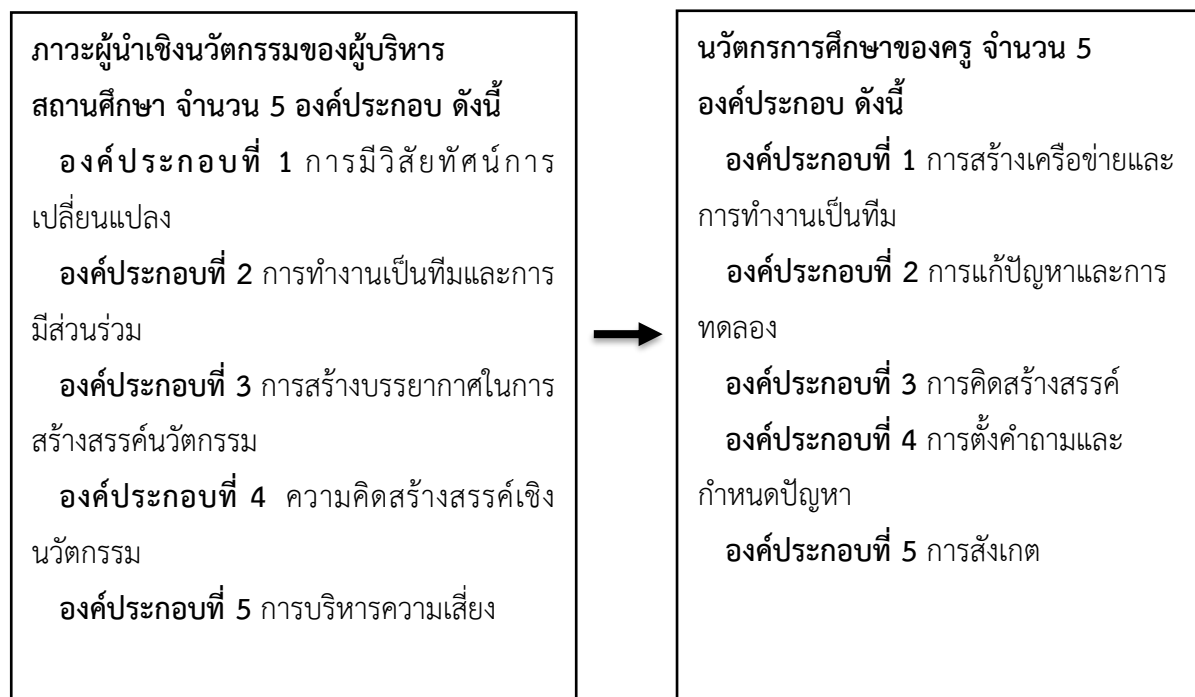
พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเอื้อต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะที่จำเป็นไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู
2. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู สังกัด สพ.พล.1 ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัด สพ.พ.ล.1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,124 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัด สพ.พ.ล.1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 292 คน จำแนกเป็นครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 65 คน ครูโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 155 คน ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 33 คน และครูโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 39 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึง สติพร เขาวนชัย, 2568) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้ขนาดโรงเรียนแบ่งชั้นตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ วิทยฐานะและขนาดของโรงเรียนลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู การสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ (1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง (3) เสนอแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (4) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงและแก้ไขแล้วนำไปทดลอง (try-out) กับประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน จากนั้นนำมาทดสอบความเชื่อมั่นค่าความเชื่อมั่นแต่ละองค์ประกอบอยู่ในช่วงระหว่าง 0.93 – 0.99 โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient Method)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึง ผอ.สพ.พ.ล.เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์โรงเรียนในสังกัดตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 2) ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Form ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการจัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลพร้อมกับ QR Code แบบสอบถามไปยังสถานศึกษา สังกัด สพ.พ.ล.เขต 1 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 292 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 292 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

4.1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ระดับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู โดยใช้สถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient)

4.4 สร้างสมการพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อใช้ในการสร้างสมการพยากรณ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์และตัวแปรเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สพป.พล.เขต 1

องค์ประกอบ ที่	ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง	4.44	0.55	มาก
2	การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม	4.56	0.60	มากที่สุด
3	การสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม	4.52	0.62	มากที่สุด
4	ความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม	4.54	0.52	มากที่สุด
5	การบริหารความเสี่ยง	4.56	0.60	มากที่สุด
รวม		4.52	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม และการบริหารความเสี่ยง อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.60) รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.52) องค์ประกอบการสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ระดับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัด สพป.พล.เขต 1

องค์ประกอบ ที่	ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1	การสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีม	4.70	0.51	มากที่สุด
2	การแก้ปัญหาและการทดลอง	4.64	0.48	มากที่สุด
3	การคิดสร้างสรรค์	4.66	0.47	มากที่สุด
4	การตั้งคำถามและการกำหนดปัญหา	4.54	0.49	มากที่สุด
5	การสังเกต	4.54	0.49	มากที่สุด
รวม		4.62	0.49	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.51) รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.47) องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.48) ส่วนองค์ประกอบการตั้งคำถามและองค์ประกอบกำหนดปัญหาและการสังเกต มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.49)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัด สพป.พล.เขต 1

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู					โดยรวม (Y)
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	
X ₁	0.28**	0.48**	0.39**	0.36**	0.27**	0.40**
X ₂	0.41**	0.53**	0.52**	0.31**	0.15**	0.43**
X ₃	0.57**	0.67**	0.71**	0.50**	0.30**	0.62**
X ₄	0.57**	0.75**	0.71**	0.52**	0.33**	0.65**
X ₅	0.58**	0.62**	0.65**	0.46**	0.30**	0.59**
โดยรวม (X)	0.51**	0.64**	0.63**	0.45**	0.28**	0.57**

หมายเหตุ **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า มีระดับความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) = 0.57 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด ได้แก่ องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (r) = 0.65 รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบการสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม (r) = 0.62 องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง (r) = 0.59 องค์ประกอบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (r) = 0.43 และองค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (r) = 0.40 ตามลำดับ ซึ่งตัวแปรพยากรณ์องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (X_4) องค์ประกอบสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม (X_3) องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง (X_5) องค์ประกอบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (X_2) และองค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.15 – 0.75 ซึ่งตัวแปรพยากรณ์แต่ละตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำถึงปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่พยากรณ์ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู สังกัด สพป.พล.เขต 1

ตัวแปร	b	SE _b	β	t	p-value
(Constant)	2.59	0.12		21.08**	0.00
การมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง (X_1)	0.73	0.07	0.97	10.56**	0.00
การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม (X_2)	-2.06	0.12	-2.87	-17.44**	0.00
การสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม (X_3)	0.91	0.08	1.44	12.11**	0.00
ความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม (X_4)	0.31	0.09	0.39	3.66**	0.00
การบริหารความเสี่ยง (X_5)	0.58	0.11	0.80	5.16**	0.00
R = 0.87 R ² = 0.76 SE _{est} = 0.18 F = 176.35					

หมายเหตุ ** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 องค์ประกอบ ร่วมกันสามารถพยากรณ์ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู ได้ร้อยละ 76.00 โดยองค์ประกอบการสร้าง บรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม มีอำนาจพยากรณ์ทางบวกสูงสุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์ การเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง และองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบมีอำนาจพยากรณ์ทางลบ ได้แก่ องค์ประกอบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็น ทีม ผู้วิจัยนำมาสร้างเป็นสมการพยากรณ์ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 2.59 + 0.91(X_3^{**}) + 0.73(X_1^{**}) + 0.58(X_5^{**}) + 0.31(X_4^{**}) - 2.06(X_2^{**})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z_y = 1.44(Z_{X3^{**}}) + 0.97(Z_{X1^{**}}) + 0.80(Z_{X5^{**}}) + 0.39(Z_{X4^{**}}) - 2.87(Z_{X2^{**}})$$

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจ เนื่องจาก สพป.พล.เขต 1 มีการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้บริหารต้องปรับบทบาทสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากกว่าผู้บริหารเชิงสั่งการแบบเดิมส่งผลต่อการแสดงออกถึงวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรมในการเปิดรับแนวคิดใหม่และการสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมใน สถานศึกษาอย่างชัดเจน ผู้บริหารพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่แตกต่างและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสถานศึกษา ทั้งในด้านภาพลักษณ์ คุณภาพผู้เรียนและความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร (2566) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สพม. ตรัง กระบี่ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางในการส่งเสริม สนับสนุน ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ส่งเสริม สนับสนุน การพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษา นวัตกรรมการศึกษา การเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสมรรถนะของนักเรียน

2. ระดับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อันเป็นผลจาก บริบทเชิงนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประกอบกับการดำเนินงานแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่เอื้อ ต่อการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ทำให้ครูปรับบทบาทเป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และพัฒนา นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้บริบทของจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาและมีการ แข่งขันเชิงคุณภาพสูงช่วยกระตุ้นแรงจูงใจในการสร้างผลงานที่โดดเด่น ควบคู่กับการสนับสนุนจากผู้บริหาร

ด้านทรัพยากรและบรรยากาศแห่งความไว้วางใจ ส่งผลให้ครูมีความคิดริเริ่ม คล่องแคล่ว ยืดหยุ่นและสามารถบูรณาการความรู้สู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เณิมพล ดีสวัสดิ์ (2560) ที่พบว่าครูมีระดับความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกองค์ประกอบโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ โดยองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายและการทำงานเป็นทีม รองลงมา ได้แก่ องค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบการแก้ปัญหาและการทดลอง องค์ประกอบการตั้งคำถามและองค์ประกอบกำหนดปัญหาและการสังเกต ตามลำดับ

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) = 0.57 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสถิติที่ 0.01 แสดงว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยเชิงบริบทที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความเป็นนวัตกรรมของครูอย่างมีนัยสำคัญเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยกำหนดทิศทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมขององค์กร เมื่อพิจารณาภายใต้บริบทของ สพป.พล เขต 1 จะพบว่าวิสัยทัศน์ขององค์กรที่มุ่งสู่องค์กรนวัตกรรมที่มีสมรรถนะสูงและพันธกิจที่เน้นการยกระดับคุณภาพด้วยนวัตกรรมเทคโนโลยีดิจิทัลและการมีส่วนร่วมของเครือข่ายได้สร้างกรอบนโยบายที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอย่างชัดเจน โดยด้านการสร้างการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์สูงที่สุดรองลงมา คือการบริหารความเสี่ยง ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุดคือการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม

4. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาทุกองค์ประกอบร่วมกันพยากรณ์ความเป็นนวัตกรรมการศึกษาของครูได้ร้อยละ 76.00 โดยองค์ประกอบสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งนวัตกรรม มีอำนาจพยากรณ์ทางบวกสูงสุด รองลงมาได้แก่ องค์ประกอบการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบการบริหารความเสี่ยง และองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ตามลำดับ ส่วนองค์ประกอบมีอำนาจพยากรณ์ทางลบ ได้แก่ องค์ประกอบมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พสุ เข้มทองคำดี (2563) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียน สพม.กทม.เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียน สพม.กทม.เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คิดเป็นร้อยละ 67.80 สำหรับผลการวิจัยเป็นรายองค์ประกอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

โดยกำหนดโครงสร้างกระบวนการ และช่วงเวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ชัดเจน สนับสนุนให้ครูร่วมกัน
วิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และพัฒนานวัตกรรมบนฐานข้อมูลเชิง
ประจักษ์ การดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย
อันนำไปสู่การสร้างสรรค่นวัตกรรมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและสามารถนำไปใช้ได้
อย่างมีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศองค์กรที่เปิดกว้างต่อการแสดงความคิดเห็นโดยยึดหลักความเป็นธรรม ความโปร่งใส การสื่อสารสองทางอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความ
เข้าใจและความไว้วางใจต่อครู อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา

3) ผู้บริหารสถานศึกษาควรทำหน้าที่เป็นแบบอย่างในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี
ผ่านการรับฟังอย่างตั้งใจ การให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ การยกย่องเชิดชูความสำเร็จของครูอย่าง
เหมาะสม การแสดงบทบาทเชิงบวก และสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกรการศึกษา
ของครูในยุคดิจิทัล สังกัดเขตพื้นที่สำนักงานการศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู สังกัดเขตพื้นที่สำนักงาน
การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

3) รูปแบบการพัฒนาความเป็นนวัตกรการศึกษาของครู สังกัดเขตพื้นที่สำนักงานการศึกษา
ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมพล ดีสวัสดิ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นนวัตกร
การศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2.
กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พสุ เข้มทองคำดี (2563). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นเป็นองค์กรแห่ง
นวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 2.
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มะยุรีย์ พิทยาเสนีย์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยกระบวนการคิดเชิง
ออกแบบร่วมกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรของนักศึกษาครู.
[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถิพร เชาว์นชัย. (2568). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (พิมพ์ครั้งที่ 3).

พิษณุโลก: การพิมพ์ต่อทคอม.

สุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการ
จัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน
กระบี่. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่ไม่มีการตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Kotter, J.P. (1999). *What leaders really Do*. American: President and Fellows of Harvard
College.

หลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21
The seven noble qualities Sappurisa-Dhamma of educational
administrators in the 21st century

ณัฐวรรณ ทองวิเศษ

Natawan Tongwises

ศรุติพงศ์ ภูวัชรวารานนท์

Saruthipong Bhuwatvaranon

มูจลินทร์ ผลกล้า

Mudchalin Pholkla

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

Songkhla Rajabhat University

E-mail : 67g180002@parichat.skru.ac.th

Received: 1 November 2025; Revised: 31 March 2026; Accepted: 31 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและอธิบายการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส มีคุณธรรม และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน หลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย ธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) อัตถัญญตา (รู้จักผล) อัตตัญญตา (รู้จักตน) มัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) กาลัญญตา (รู้จักกาล) ปริสสัญญตา (รู้จักชุมชน) และบุคคลัญญตา (รู้จักบุคคล) ซึ่งแต่ละข้อสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวางนโยบายและแผนงาน การบริหารบุคลากร การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผลจากการบูรณาการหลักธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาอย่างมั่นคงและยั่งยืน และผู้เขียนได้ค้นพบองค์ความรู้คือ การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบูรณาการ “ธรรมะกับภาวะผู้นำร่วมสมัย” เป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรอย่างสมดุลและยั่งยืนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง 1. ฐานรากแห่งธรรม 2. ภาวะผู้นำร่วมสมัย 4 ด้าน (สื่อสาร-คิด-เทคโนโลยี-วัฒนธรรมเรียนรู้) และ 3. ผลลัพธ์การบริหารสถานศึกษา (คุณธรรม-การมีส่วนร่วม-คุณภาพการศึกษา-ความยั่งยืน)

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม 7, ผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารการศึกษา, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This academic article aims to examine and explain the application of the Seven Principles of Sappurisadhamma in educational administration, with a focus on encouraging school administrators to adopt Buddhist ethical principles as a guiding framework for their practices. The objective is to promote transparency, moral integrity, and the sustainable development of educational quality. The Seven Principles of Sappurisadhamma include Dhammanyuta (understanding causes), Atthanyuta (understanding effects), Attanyuta (self-awareness), Mattanyuta (moderation), Kalanyuta (sense of timing), Parisanyuta (understanding society or community), and Puggalanyuta (understanding individuals). Each principle can be effectively applied to various administrative functions, such as policy and strategic planning, personnel management, efficient resource utilization, and fostering collaboration with the community. The integration of these principles contributes to the stable and sustainable development of both learners and educational institutions. Moreover, the author has identified a significant body of knowledge indicating that applying the Seven Principles of Sappurisadhamma in 21st-century educational administration represents an integration of “Dhamma and contemporary leadership.” This approach offers a new paradigm for developing school administrators who can lead organizations in a balanced and sustainable manner in an era of rapid change. This conceptual framework consists of three key components: The foundation of Dhamma Contemporary leadership in four dimensions (communication, thinking, technology, and a learning culture) Educational administration outcomes (morality, participation, educational quality, and sustainability)

Keywords: Sappurisa-dhamma, Educational Administrator, Educational Administration, 21st Century, Moral Leadership

บทนำ

การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจที่เต็มไปด้วยความท้าทาย เนื่องจากสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำองค์กรการศึกษา จำเป็นต้องมีทั้งความรู้ความสามารถและคุณธรรมในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ หลักสัปปริสธรรมเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นประเด็นที่ทำนายและซับซ้อนยิ่งกว่าทุกยุคสมัยที่ผ่านมา เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม (Trilling & Fadel, 2009; Partnership for 21st Century Skills, 2009)

ผู้เรียนที่จบออกจากระบบการศึกษาจะต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของอนาคต และความท้าทายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่ตลาดแรงงาน การปรับตัวต่อกระแสโลกาภิวัตน์ การอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น บทบาทของสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 สถานการณ์การศึกษาในปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยยังคงเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ทั้งคุณภาพผู้เรียนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมถึงการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในช่วงที่ผ่านมา ยิ่งทำให้การศึกษาไทยต้องเผชิญกับโจทย์ใหม่ เช่น การเรียนออนไลน์ การพัฒนาทักษะดิจิทัล และการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ (Trilling & Fadel, 2009; OECD, 2018)

หลักสัปปริสธรรม 7 แนวทางคุณธรรมในการบริหาร พระพุทธศาสนาได้บัญญัติหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้กับการดำเนินชีวิตและการบริหารงาน นั่นคือ สัปปริสธรรม 7 ซึ่งประกอบด้วย อัมมัญญตา อัตถัญญตา อุตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และปุคคลัญญตา หลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ควบคู่คุณธรรม รู้จักเหตุและผล รู้จักตนเอง รู้จักประมาณ รู้จักกาลเทศะ รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล การประยุกต์หลักสัปปริสธรรมจึงถือเป็นรากฐานในการสร้างผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม สามารถขับเคลื่อนการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัปปริสธรรมกับทักษะศตวรรษที่ 21 (Sergiovanni, 2007)

ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ล้วนต้องการผู้บริหารที่สามารถกำหนด

ทิศทางและนโยบายที่ถูกต้อง หลักสัปปริสธรรม 7 จะช่วยให้ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เข้าใจผลลัพธ์ของการตัดสินใจ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า วางแผนการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความร่วมมือกับทุกฝ่าย สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนที่มีสมรรถนะตรงตามความต้องการของโลกยุคใหม่

หลักสัปปริสธรรม 7

หลัก สัปปริสธรรม 7 (Sappurisa-dhamma) เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงคุณลักษณะของ “สัตบุรุษ” หรือ “คนดี” ที่เป็นผู้ประพฤติดีด้วยเหตุผล มีปัญญา และมีความรับผิดชอบต่อสังคม พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน พระไตรปิฎก เล่มที่ 25 ข้อ 70 (อง.สตตก. 23/70/130) ว่าผู้เป็นสัตบุรุษต้องประกอบด้วยธรรม 7 ประการ ได้แก่

ธัมมัญญตา (Dhammannuta) — รู้หลักแห่งธรรม คือรู้เหตุผล กฎเกณฑ์ และข้อเท็จจริงในการปฏิบัติหน้าที่

อัตถัญญตา (Atthannuta) — รู้จักจุดหมายหรือผลประโยชน์ที่แท้จริงของงาน

อัตตัญญตา (Attannuta) — รู้จักตนเอง รู้ขีดความสามารถและข้อจำกัดของตน

มัตตัญญตา (Mattannuta) — รู้จักประมาณ ทั้งในการพูด การใช้ทรัพยากร และการดำเนินชีวิต

กาลัญญตา (Kalannuta) — รู้จักกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดควรทำหรือไม่ควรทำ

ปริสัญญตา (Parisannuta) — รู้จักชุมชนหรือหมู่คณะ เข้าใจผู้อื่น

ปุคคลัญญตา (Puggalannuta) — รู้จักบุคคล เข้าใจลักษณะและความแตกต่างของแต่ละคน

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในบริบทของการบริหารสถานศึกษา สามารถอธิบายบนฐานของทฤษฎีทางการบริหารและภาวะผู้นำได้ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณธรรมจริยธรรม (Moral and Ethical Leadership Theory)

หลักสัปปริสธรรม 7 สอดคล้องกับแนวคิดผู้นำเชิงจริยธรรม (Ethical Leadership) ที่มุ่งเน้นการใช้คุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และการเคารพผู้อื่นในการบริหารงาน เพื่อสร้างความไว้วางใจและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (Brown & Treviño, 2006)

2. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพุทธ (Buddhist Leadership Theory)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธอธิบายว่าผู้นำควรดำเนินชีวิตและปฏิบัติงานโดยยึดหลักธรรม เช่น เมตตา อุเบกขา และการรู้เท่าทันตนเอง (อัตตัญญตา) ซึ่งสอดคล้องกับธรรมข้อ 3-7 ของสัปปริสธรรม

3. ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ (Situational Leadership Theory)

ธรรมข้อ “บุคลลัญญา” และ “ปริสัญญญา” แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Hersey & Blanchard (1982) ที่กล่าวว่าผู้นำที่ดีต้องปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความพร้อมของผู้ตาม

4. ทฤษฎีการบริหารเชิงคุณธรรม (Virtue-Based Management Theory)

หลักสัปปุริสธรรม 7 ชี้ให้เห็นถึงการบริหารโดยมี “คุณธรรมเป็นฐาน” เช่น ความพอดี ความเข้าใจตนเอง และการรู้เวลา ซึ่งช่วยส่งเสริมความยั่งยืนและความไว้วางใจในองค์กร

1. ความหมายของหลักสัปปุริสธรรม 7

สัปปุริสธรรม เป็นส่วนหนึ่งของคุณธรรมซึ่งมีความสำคัญต่อตนเองและสังคม โดยสัปปุริสธรรมในพระไตรปิฎก ได้แก่ สัปปุริสธรรม 7 และ สัปปุริสธรรม 8

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวถึง สัปปุริสธรรม 7 ว่าเป็นธรรมของคนสมบูรณ์แบบหรือมนุษย์โดยสมบูรณ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติ ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนเต็มคน ผู้สามารถนำหมู่ชนและสังคมไปสู่สันติสุขและความสวัสดิ มีธรรมหรือคุณสมบัติ 7 ประการดังนี้

หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมสำคัญที่ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตและการบริหารงานด้วยความรอบคอบและคุณธรรม ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม เพราะการบริหารการศึกษาในปัจจุบันต้องอาศัยทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กัน

1. ัมมัญญา (ความรู้จักเหตุ) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจเหตุผล หลักการ และข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินงาน ผู้บริหารที่มีคุณสมบัตินี้จะสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผน และตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและหลักวิชาการได้อย่างรอบคอบ (สุริยะ วงศ์คำ, 2561)

2. อัตถัญญา (ความรู้จักผล) เป็นความสามารถในการพิจารณาผลลัพธ์ของการกระทำทั้งระยะสั้นและระยะยาว ผู้บริหารที่ตระหนักถึงผลลัพธ์จะสามารถบริหารทรัพยากรและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุด (จิราภรณ์ แก้วทอง, 2560)

3. อัตตัญญา (ความรู้จักตนเอง) เป็นความสามารถในการรู้จักตนเอง เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อน และบทบาทหน้าที่ ผู้บริหารที่ตระหนักตนเองจะสามารถปรับปรุงพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และนำความรู้ความสามารถไปบริหารสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (นพดล ศรีสวัสดิ์, 2562)

4. มัตตัญญา (ความรู้จักประมาณ) หมายถึง การรู้จักประมาณตนและการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างพอดี ผู้บริหารควรใช้ทรัพยากร เวลา และงบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความสมดุลในการบริหารงานและลดความเสี่ยง (วิไลพร รัตนประทีป, 2559)

5. กาลัญญตา (ความรู้จักกาล) เป็นความสามารถในการใช้เวลาและโอกาสให้เหมาะสม ผู้บริหารต้องรู้จักจัดการเวลา วางแผนตามกาลเทศะ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์อย่างทันท่วงที (สมชาย ศรีบุญเรือง, 2561)

6. ปริสัญญตา (ความรู้จักชุมชน/หมู่คณะ) หมายถึง การเข้าใจบริบทของชุมชน โรงเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน (สุภาพร แก้วอ่อน, 2563)

7. ปุคคลัญญตา (ความรู้จักบุคคล) เป็นความสามารถในการรู้จักและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้บริหารที่มีคุณสมบัตินี้จะสามารถพัฒนาบุคลากรให้เต็มศักยภาพ ใช้ความสามารถของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับงาน และสร้างความสมานฉันท์ในองค์กร (ธนากร เพชรเจริญ, 2560)

สรุปได้ว่า หลักสัปปุริสธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงคุณธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 เพราะไม่เพียงแต่นำความสามารถทางวิชาการและการจัดการเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างคุณธรรม คุณลักษณะผู้นำ และความเข้าใจในตนเอง บุคคลอื่น และสังคมรอบตัว เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษา (Educational Administration/School Administration) หมายถึง กระบวนการวางแผน จัดองค์กร นำบุคลากรและทรัพยากรไปใช้ ตลอดจนการควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ชุมชน และสังคมโดยรวม

1. องค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

1) การวางแผน (Planning) การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษาให้ชัดเจน

2) การจัดองค์กร (Organizing) การกำหนดโครงสร้างองค์กร การมอบหมายหน้าที่ และการจัดสรรทรัพยากรทั้งคน งบประมาณ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

3) การนำ (Leading/Directing) การสร้างแรงจูงใจ นำทีมงานครูและบุคลากรให้ร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างที่ดี

4) การควบคุม (Controlling) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่กำหนด

5) การประเมินผลและพัฒนา (Evaluating & Improving) การใช้ข้อมูลผลการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การบริหาร และการจัดการสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

สร้างความเป็นระเบียบและประสิทธิภาพ ในการทำงานของครูและบุคลากร

ส่งเสริมคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

สร้างความพึงพอใจและความร่วมมือ ระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

เป็น เครื่องมือพัฒนาผู้นำการศึกษา ให้มีวิสัยทัศน์และคุณธรรมในการบริหาร

วิโรจน์ สารรัตน์ (2562) กล่าวถึงการบริหารว่า เป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การโดยอาศัยหลักการในการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผนการจัดองค์การ การนำ และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สรุปได้ว่า การบริหาร เป็นกระบวนการ หรือ กิจกรรมที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีระบบระเบียบ กฎเกณฑ์โดยใช้ทรัพยากร และเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ภาวิตา ธาราศิริสุทธิ และวิบูลย์ ไตฉะบุตร (2562) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติพฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการ ของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมเพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนิน ชีวิตอยู่

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2562) การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคล ร่วมกัน กำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ และให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

พะยอม วงศ์สารศรี (2564) ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลป์และกลยุทธ์ดำเนินการ เพื่อให้องค์การบรรลุเป้าหมาย สามารถดำรงตน อยู่ในองค์กรของสังคมได้อย่างมีความสุข

สำหรับคำว่า “การบริหารการศึกษา” มีนักวิชาการทางการบริหารและหน่วยงานทางการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชาญชัย อาจันสมาจาร (2559) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาเป็นการใช้อิทธิพล (Influencing) ต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ นักเรียน เพื่อให้มีความเจริญงอกงาม บรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ กำหนดโดยการใช้กลุ่มคนกลุ่มที่สอง ได้แก่ ครูในฐานะตัวแทน (Agent) ดำเนินการเพื่อให้บรรลุ วัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นภารกิจที่มีความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการใช้เทคโนโลยี

อย่างเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา โดยต้องมีทั้งความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมควบคู่กัน หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ได้แก่ การรู้จักเหตุ ผล ตนเอง การประมาณกาลเวลา สังคม และบุคคล ซึ่งช่วยให้การบริหารมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ยังส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ความโปร่งใส และการเป็นแบบอย่างที่ดี

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 กับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สังคม และค่านิยมใหม่ ๆ ดังนั้นการยึดหลักสัปปริสธรรม 7 จะช่วยให้การบริหารมีทั้ง “สมอง” และ “หัวใจ” ดังนี้

1. หลักสัปปริสธรรมการประยุกต์ในบริบทสถานศึกษา

ธัมมัญญตา รู้หลักการจัดการศึกษา กฎหมาย นโยบาย และแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้

อัตถัญญตา ตั้งเป้าหมายชัดเจนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

อิตถัญญตา รู้ศักยภาพของตนและพัฒนาภาวะผู้นำอย่างต่อเนื่อง

มัตถัญญตา ใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างพอเหมาะ พอดี

กาลัญญตา บริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ วางแผนทันต่อสถานการณ์

ปริสสัญญตา เข้าใจบริบทของชุมชน ผู้ปกครอง และสังคมท้องถิ่น

บุคคลัญญตา รู้จักครู บุคลากร และผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง พร้อมพัฒนาให้เหมาะสมกับ

ศักยภาพแต่ละคน

สรุปได้ว่า หลักสัปปริสธรรม 7 เป็นแนวทางเชิงคุณธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำมาประยุกต์ใช้ในศตวรรษที่ 21 เพราะไม่เพียงแต่นำมาซึ่งความสามารถทางวิชาการและการจัดการเท่านั้น แต่ยังเน้นการสร้างคุณธรรม คุณลักษณะผู้นำ และความเข้าใจในตนเอง บุคคลอื่น และสังคมรอบตัว เพื่อให้การบริหารงานเกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

ยุคศตวรรษที่ 21ของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุคศตวรรษที่ 21 คือช่วงเวลาของโลกของเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบันได้หนึ่งในลักษณะเด่นของยุคนี้คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร เราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด และเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาอีกด้านหนึ่งคือ ความสำคัญของทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ได้เน้นเพียงความรู้ในตำราเรียน แต่

ยังเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

แนวทางพัฒนาหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมปรับตัวให้ทันต่อโลกที่ไม่หยุดนิ่ง การตระหนักถึงความสำคัญของทักษะและการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้เราก้าวสู่นาคต่ออย่างมั่นใจและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่ายุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละคนจึงต้องพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงาน

การสังเคราะห์เกี่ยวกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์ปัจจัยของภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม

ตารางที่ 1 การ สังเคราะห์หลักสัปปุริส ธรรม 7 ของผู้บริหาร สถานศึกษา	พระมหาสุวิทย์ ปัญญาธิษฐ์ 2556	อังคณา บันลือ 2559	สุริยาพร นพกรเศรษฐกุล 2561	ชนพงษ์ กล้ากลิจ 2562	ชนธิป ศรีโต 2563	พระยรรณันท์ ภททธมโน 2563	พระวงษ์ทอง สุทโท 2563	พรณิภา งามเลิศ 2563	ณดา เชื้อสนิท 2566	สุรพงษ์ มาลาม 2566	Northouse 2012	ความถี่
1) ความยุติธรรม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10*
2) ความไว้วางใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		9*
3) ความซื่อสัตย์		✓	✓		✓			✓	✓		✓	6*
4) ป ฎิ บั ตี ต า ม กฎระเบียบ												3
5) ความรับผิดชอบ	✓	✓	✓			✓			✓	✓		6*
6) ความเคารพ	✓		✓	✓		✓	✓		✓	✓	✓	8*
7) ยึดถือประโยชน์ ส่วนรวม								✓				1
8) ความเป็นพลเมืองดี	✓			✓	✓				✓	✓		5

ตารางที่ 1 การ สังเคราะห์หลักสัปปุริส ธรรม 7 ของผู้บริหาร สถานศึกษา	พระมหาสุวิทย์ ปัญญาธิษฐ์ 2556	อังคณา บันลือ 2559	สุริยาพร นพกระเศรชกุล 2561	ชนพงษ์ กล้ากลิจ 2562	ชนธิป ศรีโต 2563	พระยรรินทร์ ภพทมนโน 2563	พระวงษ์ทอง สุภโท 2563	พรมณิกา งามเลิศ 2563	ณดา เชื้อสนิท 2566	สุรพงษ์ มาลาม 2566	Northouse 2012	ความถี่
9) เป็นผู้ให้บริการ				✓							✓	2
10) ความผูกพันต่อ องค์กร	✓			✓								1
11) ยึดหลักการให้ รางวัลและการลงโทษ				✓								1
12) การสร้างบรรยากาศ เชิงจริยธรรม				✓								1
13) สะท้อนคิด	✓											1
14) ความจงรักภักดี	✓											1
15) มีวิสัยทัศน์	✓											1
16) การช่วยสร้างชุมชน											✓	1
17) ความเอื้ออาทร										✓		1
18) ธรรมาภิบาล						✓						1
19) การมีส่วนร่วม						✓						1
20) ความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น								✓				1
21) ความอ่อนน้อมถ่อม ตน								✓				1
22) ความก้าวหน้าส่วน บุคคล								✓				1
23) การเสริมสร้าง อำนาจบารมี								✓				1

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการวิเคราะห์บทบาทของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทของการศึกษาไทย พบว่า “หลักสัปปุริสธรรม 7” สามารถสร้างองค์ความรู้
ใหม่ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงคุณธรรมของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 ได้ดังนี้

1. การขยายความหมายของ “สัปปุริสธรรม” สู่มิติการบริหารการศึกษา

หลักสัปปุริสธรรม 7 เดิมเป็นแนวธรรมว่าด้วยคุณลักษณะของ “สัตบุรุษ” ในทางศาสนา แต่
จากการศึกษาพบว่าสามารถตีความเชื่อมโยงเข้าสู่การบริหารการศึกษาได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะใน
ด้าน

1. การกำหนดนโยบายเชิงคุณธรรม (Ethical-based Policy)
2. การบริหารด้วยความเข้าใจมนุษย์และบริบท (Context-based Management)
3. การตัดสินใจโดยใช้ปัญญาและเหตุผล (Wisdom-based Decision Making)

ซึ่งถือเป็นการต่อยอดแนวคิดจากเชิงศาสนาไปสู่เชิงการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. การเชื่อมโยงหลักธรรมกับภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมและนวัตกรรม

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ การมอง “หลักสัปปุริสธรรม 7” ไม่เพียงเป็นกรอบจริยธรรมเท่านั้น
แต่ยังเป็น กรอบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Ethical Leadership Framework) ซึ่งเน้นให้
ผู้บริหารใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์แนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาโรงเรียน เช่นการคิดเชิง
สร้างสรรค์บนพื้นฐานของความพอดี (มัตตัญญูตา) การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาและ
บริบท (กาลัญญูตา, ปริสัจญูตา) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรตามความแตกต่างระหว่างบุคคล
(บุคคลัญญูตา)

3. การกำหนดบทบาทใหม่ของผู้บริหารในฐานะ “ผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม”

ผลการสังเคราะห์ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 คือ
“ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีต้องเป็นผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม (Sappurisa-based Leader)”
ซึ่งหมายถึงผู้นำที่ผสมผสาน ปัญญา คุณธรรม และการเข้าใจมนุษย์ เข้าด้วยกัน เพื่อขับเคลื่อนโรงเรียนให้
เป็นองค์กรแห่งคุณธรรมและการเรียนรู้ (Moral and Learning Organization)

4. การสร้างโมเดลแนวคิด “Sappurisa Leadership Model for 21st Century Administrators”

จากการสังเคราะห์แนวคิดต่าง ๆ สามารถสร้างโมเดลองค์ความรู้ใหม่ได้ในรูปแบบดังนี้

องค์ประกอบหลัก 3 ด้านของภาวะผู้นำเชิงสัปปุริสธรรม

ปัญญาธรรม (Wisdom Dimension): ธรรมัญญูตา, อตถัญญูตา, อุตตัญญูตา

คุณธรรม (Virtue Dimension): มัตตัญญูตา, กาลัญญูตา

มนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Dimension): ปรีสัณณตา, ปุคคัลลัญญตา

โดยองค์ประกอบทั้งสามประการส่งผลต่อการบริหารด้วยเหตุผลการสร้างควมไว้วางใจในองค์กรการพัฒนาโรงเรียนอย่างยั่งยืน

5. สรุปองค์ความรู้ใหม่โดยรวม

การประยุกต์ใช้หลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการบูรณาการ “ธรรมะกับภาวะผู้นำร่วมสมัย” เพื่อสร้างรูปแบบผู้นำที่มีทั้งคุณธรรม ความเข้าใจ และนวัตกรรม เป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถขับเคลื่อนองค์กรอย่างสมดุลและยั่งยืน ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ภาพที่ 1 : โมเดลหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

ที่มา : ญฐวรรณ ทองวิเศษ (2568)

ยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุคศตวรรษที่ 21 คือช่วงเวลาของโลกของเรากำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้

สามารถอยู่รอดและประสบความสำเร็จในโลกปัจจุบันได้หนึ่งในลักษณะเด่นของยุคนี้คือ เทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสาร เราสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วผ่านอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ ทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด และเปิดโอกาสให้ผู้คนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาอีกด้านหนึ่งคือ ความสำคัญของทักษะศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ได้เน้นเพียงความรู้ในตำราเรียน แต่ยังเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะเหล่านี้ช่วยให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหาและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

แนวทางพัฒนาหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นยุคของ การเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมปรับตัวให้ทันต่อโลกที่ไม่หยุดนิ่ง การตระหนักถึงความสำคัญของทักษะและการพัฒนาตนเอง จะช่วยให้เราก้าวสู่อนาคตอย่างมั่นใจและสร้างสรรค์

สรุปได้ว่ายุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม การศึกษา และเศรษฐกิจ การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างรวดเร็วทำให้ความรู้ไม่มีขีดจำกัด แต่ละคนจึงต้องพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ โลกาภิวัตน์และสังคมที่เชื่อมต่อกันยังทำให้เราต้องปรับตัวและเรียนรู้ตลอดชีวิต ยุคนี้จึงเป็นยุคของการเรียนรู้ การปรับตัว และนวัตกรรม ที่ทุกคนต้องพร้อมเผชิญหน้าเพื่อก้าวสู่อนาคตอย่างมั่นใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2559). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิราภรณ์ แก้วทอง. (2560). การบริหารสถานศึกษากับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. *วารสารการศึกษาไทย*, 12(2), 45–58.
- ณัฐวรรณ ทองวิเศษ. (2568). *โมเดลหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21*. (เอกสารประกอบบทความวิชาการ). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ธนากร เพชรเจริญ. (2560). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 8(1), 77–89.
- นพดล ศรีสวัสดิ์. (2562). การพัฒนาตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 15(1), 23–35.
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2564). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, & วิบูลย์ ไทวณะบุตร. (2562). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2562). *การบริหาร: หลักการ ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ทิพย์วิสุทธิ.
- วิไลพร รัตนประทีป. (2559). การบริหารทรัพยากรในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษา*, 10(1), 60–72.
- สมชาย ศรีบุญเรือง. (2561). การบริหารเวลาในองค์กรการศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 9(2), 101–115.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2562). *หลักการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุภาพร แก้วอ่อน. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 14(2), 89–102.
- สุริยะ วงศ์คำ. (2561). การตัดสินใจเชิงบริหารในสถานศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษา*, 7(2), 55–68.
- Brown, M. E., & Treviño, L. K. (2006). *Ethical leadership: A review and future directions*. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595–616.
- Hersey, P., & Blanchard, K. H. (1982). *Management of organizational behavior: Utilizing human resources* (4th ed.). Prentice-Hall.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Sergiovanni, T. J. (2007). *Rethinking leadership: A collection of articles*. Corwin Press.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass.

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

Strategic Guidelines for School Administration in the Digital Era Using Artificial
Intelligence

วาติต นันทาน

Watit Namtharn

สุวดี อูปปินใจ

Suwadee Ouppinjai

พูนชัย ยาวีราช

Phoonchai Yawirach

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Faculty of Education Chiang Rai Rajabhat University

e-mail: watitvespa@gmail.com

Received: 16 November 2025; Revised: 31 March 2026; Accepted: 31 March 2026

บทคัดย่อ

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษา การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า องค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย ภาวะผู้นำ โครงสร้างองค์กร การสื่อสาร การใช้ทรัพยากร กระบวนการบริหาร และวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการบริหาร ในบริบทยุคดิจิทัล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำทางดิจิทัล การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมนวัตกรรม และความเข้มแข็งของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะสำคัญ ได้แก่ การคิดเชิงระบบ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การทำงานเป็นทีม การใช้ข้อมูลสารสนเทศ และการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารสถานศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การประเมินผลอัตโนมัติ การบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ การจัดการทรัพยากร การสนับสนุนการตัดสินใจ การพัฒนาบุคลากร การกำกับดูแลระบบ และการสร้างเครือข่ายนวัตกรรม โดยสรุปการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องบูรณาการเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับกระบวนการบริหารและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารสถานศึกษา; ยุคดิจิทัล; ปัญญาประดิษฐ์; แนวทางการบริหาร

Abstract

Educational administration in the digital era requires adaptation to the rapid advancement of information technology, particularly the application of Artificial Intelligence (AI) to enhance the efficiency of educational management. A review of related literature indicates that the core components of educational administration include leadership, organizational structure, communication, resource utilization, administrative processes, and organizational culture, which serve as fundamental bases for improving administrative quality. In the digital context, key factors influencing educational administration include digital leadership, information technology management, personnel's digital competencies, innovation-oriented organizational culture, and the effectiveness of policy implementation. At the same time, administrators are required to possess essential competencies, including systems thinking, results-oriented performance, teamwork, data utilization, and the ability to apply innovation in practice. Furthermore, the application of AI in educational administration can be categorized into eight areas: learning management, automated assessment, big data management, resource management, decision support, personnel development, system governance, and innovation networking. In conclusion, educational administration in the digital era requires the systematic integration of AI technologies with administrative processes and personnel development to enhance administrative efficiency and improve educational quality in alignment with sustainable societal changes.

Keywords: School Administration; Digital Era; Artificial Intelligence; Administrative Guidelines

บทนำ

การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เพื่อการศึกษา ในภาคการศึกษาถือเป็นแนวโน้มสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) มีศักยภาพในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมาก การเรียนรู้จากข้อมูลเชิงลึก และการให้ผลลัพธ์เชิงวิเคราะห์เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล, 2564) การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในด้านการจัดการเรียนรู้อย่างครอบคลุมถึงระบบการเรียนรู้ที่ปรับตัวตามผู้เรียน (Adaptive Learning) การวิเคราะห์พัฒนาการของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ และการสนับสนุนการออกแบบสื่อการสอนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในด้านการบริหารสถานศึกษา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ (AI) ช่วยลดภาระงานด้านเอกสารและเพิ่มความแม่นยำในการจัดการ เช่น การจัดการตารางสอน การติดตามผลการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ และการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยผู้บริหารสามารถใช้ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผลจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา คาดการณ์แนวโน้ม และกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม (สว่านภา ต่วนภูษา, 2567) ส่งผลให้บทบาทของผู้บริหารมุ่งเน้นด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์มากขึ้นและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการองค์กรสูงขึ้น

สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ และคณะ (2568) ได้สังเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารการศึกษา พบว่าสามารถแบ่งออกได้เป็น 8 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ด้วยปัญญาประดิษฐ์ (AI) การประเมินผลอัตโนมัติ การบริหารข้อมูลขนาดใหญ่ การจัดการทรัพยากร การสนับสนุนการตัดสินใจ การพัฒนาบุคลากร ระบบกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการสร้างเครือข่ายนวัตกรรม ซึ่งแต่ละด้านช่วยเสริมประสิทธิภาพด้านวิชาการและการบริหารจัดการสถานศึกษา อย่างไรก็ตามการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้จำเป็นต้องพิจารณาถึงมาตรการด้านความปลอดภัยของข้อมูล ความเป็นส่วนตัว งบประมาณ และความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากร เพื่อป้องกันผลกระทบทางจริยธรรมและปัญหาการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม

โดยสรุป ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเทคโนโลยีสำคัญที่ช่วยเสริมศักยภาพการบริหารและการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีความพร้อมในการจัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ กำหนดทิศทางการพัฒนาได้อย่างแม่นยำ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างความก้าวหน้าให้กับสถานศึกษาในอนาคต

กระบวนการบริหารสถานศึกษา

กระบวนการบริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจทางการศึกษา โดยทั่วไป กระบวนการบริหารสถานศึกษามักอ้างอิงแนวคิดทางการบริหารที่ได้รับการยอมรับ เช่น แนวคิดของ Robbins (1996) ที่มองว่าการบริหารองค์กรประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และการควบคุม ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์กันและสนับสนุนกันอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ Deming (1999) ได้นำเสนอวงจรคุณภาพ PDCA ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทของการจัดการศึกษา ซึ่งต้องพัฒนากระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 พบว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การจัดการงานบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งครอบคลุมทั้งกระบวนการกำหนดทิศทาง การจัดโครงสร้างงาน การมอบหมายภารกิจ การสื่อสาร การติดตามผล และการปรับปรุงงาน โดยแต่ละองค์ประกอบมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะระบบการทำงานที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อมกันจึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

ในบริบทของสถานศึกษายุคดิจิทัล กระบวนการบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงการผสมผสานเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร (MIS) การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based) และการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจ ตัวอย่างเช่น การวางแผนที่ต้องอาศัยข้อมูลจำนวนมากจากระบบสารสนเทศ การจัดองค์กรที่ต้องมีโครงสร้างการทำงานยืดหยุ่นรองรับนวัตกรรม การบริหารงานบุคคลที่มุ่งพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร การอำนวยความสะดวกที่ใช้ช่องทางสื่อสารดิจิทัล และการควบคุมที่อาศัยข้อมูลแบบเรียลไทม์จากระบบติดตามผลต่าง ๆ เพื่อประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างแม่นยำ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันไม่อาจยึดเพียงกรอบแนวคิดดั้งเดิมเท่านั้น แต่ต้องผสมผสานการจัดการข้อมูล เทคโนโลยีดิจิทัล และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเสริมประสิทธิภาพของแต่ละขั้นตอน เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความคล่องตัว สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถนำพาองค์กรทางการศึกษาไปสู่เป้าหมายได้อย่างยั่งยืน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเผชิญกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และพฤติกรรมผู้เรียน จึงทำให้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษามีความซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น จากการสังเคราะห์งานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 พบว่าปัจจัยสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำทางดิจิทัล การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมของบุคลากรด้านดิจิทัล วัฒนธรรมองค์กร และความเข้มแข็งของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในลักษณะองค์รวม และล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำทางดิจิทัลเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทาง การวางแผน และการสื่อสารภายในองค์กร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางดิจิทัลจะสามารถประเมินความจำเป็นของเทคโนโลยีใหม่ ๆ เลือกใช้เครื่องมือดิจิทัล รวมถึงสนับสนุนการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในงานบริหารและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม งานของสฤติย์กุลสอน และคณะ (2566) ชี้ว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถเปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญ โดยเฉพาะการวางแผน จัดทำ และควบคุมการใช้ระบบสารสนเทศในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกที่ช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ชญัญานุช แก้วก่า และกนกพร วิสุทธิ์ธารง (2566) ระบุว่า สถานศึกษาที่มีโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพจะสามารถสนับสนุนงานบริหารและการจัดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งที่มีผลอย่างยิ่ง คือ ความพร้อมของบุคลากรด้านทักษะดิจิทัล ซึ่งรวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในภารกิจของตนเอง หากบุคลากรมีทักษะที่เพียงพอ จะช่วยให้การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

วัฒนธรรมองค์กรก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล องค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาตนเองจะช่วยสร้างความพร้อมให้กับบุคลากรในการยกระดับคุณภาพการบริหารงานและการจัดการเรียนรู้ งานของสายเพ็ญ สังคณี และคณะ (2568) ย้ำว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งและสนับสนุนเทคโนโลยีเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ผลักดันให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลประสบความสำเร็จ

สุดท้าย ความเข้มแข็งของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติเป็นปัจจัยที่กำหนดทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษา เนื่องจากนโยบายด้านดิจิทัลและนโยบายด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) ต้องได้รับการแปลงสู่การดำเนินงานจริงอย่างสอดคล้อง ต่อเนื่อง และตรวจสอบได้ ผู้บริหารที่มีความสามารถด้านนี้จะช่วยให้สถานศึกษาปรับตัวได้รวดเร็วและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยทั้ง 5 ด้านดังกล่าวมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยทุกองค์ประกอบต้องได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลเพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ การบริหาร และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์

แนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) สามารถกำหนดเป็นกรอบเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติได้ ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล

ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยเน้นการนำ AI มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Data-driven decision making) และการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ควรมีแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการบูรณาการ AI กับการจัดการศึกษา (Fullan, 2019)

2. การพัฒนาระบบฐานข้อมูลและสารสนเทศ

ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของสถานศึกษา เช่น ข้อมูลนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรม และข้อมูลบุคลากร เพื่อให้ AI สามารถนำมาวิเคราะห์แนวโน้มและพัฒนาการเรียนรู้รายบุคคลได้อย่างแม่นยำ (Luckin et al., 2016)

3. การจัดการเรียนการสอนอัจฉริยะ

ส่งเสริมการใช้ AI ในการออกแบบการเรียนรู้ เช่น ระบบแนะนำบทเรียน (Adaptive Learning Systems) การใช้ Chatbot เพื่อช่วยตอบคำถามนักเรียน และการใช้ AI วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของผู้เรียนเพื่อออกแบบการสอนเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) (Holmes et al., 2019)

4. การพัฒนาครูและบุคลากร

ควรจัดอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ครู เช่น การใช้เครื่องมือ AI ในการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน และการสร้างสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อให้ครูสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2021)

5. การบริหารงานบุคคลด้วย AI

สามารถนำ AI มาใช้ในการวิเคราะห์สมรรถนะครู การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการวางแผนพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ เช่น การใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคาดการณ์ความต้องการบุคลากรในอนาคต (Brynjolfsson & McAfee, 2017)

6. การบริหารงบประมาณและทรัพยากร

AI สามารถช่วยวิเคราะห์การใช้ทรัพยากรและงบประมาณให้เกิดความคุ้มค่า เช่น การคาดการณ์ค่าใช้จ่าย การวางแผนงบประมาณ และการบริหารสินทรัพย์ของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (World Bank, 2020)

7. การสร้างระบบติดตามและประเมินผลอัจฉริยะ

ควรพัฒนาระบบประเมินผลที่ใช้ AI ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเรียลไทม์ เช่น การติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การประเมินคุณภาพการสอน และการรายงานผลแบบอัตโนมัติ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้ทันที (UNESCO, 2019)

8. การคำนึงถึงจริยธรรมและความปลอดภัยของข้อมูล

การใช้ AI ต้องคำนึงถึงความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Data Privacy) ความโปร่งใส และจริยธรรม เช่น การป้องกันการรั่วไหลของข้อมูลนักเรียน และการใช้ AI อย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ (Floridi et al., 2018)

การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจาก “การใช้ประสบการณ์” ไปสู่ “การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเป็นฐาน” ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และความทันสมัยในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านวิชาการ บุคลากร และทรัพยากร อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป

จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นได้ว่า การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องเชื่อมโยงองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีกับหลักการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาใช้ในการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์แนวโน้ม และการสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร ซึ่งช่วยให้สถานศึกษามีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยเพื่อใช้ในการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ และการประเมินผลการดำเนินงาน ภายใต้สภาพแวดล้อมการทำงานที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมดิจิทัลปัจจุบัน ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านระบบวิเคราะห์พฤติกรรม ระบบเรียนรู้แบบรายบุคคล และการติดตามผลสัมฤทธิ์แบบต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง

ในด้านกระบวนการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การจัดการบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม จำเป็นต้องได้รับการปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ยุคดิจิทัล โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและระบบสารสนเทศเข้ามาสนับสนุนทุกขั้นตอน เช่น การวางแผนที่ต้องอิงข้อมูลเชิง

ประจักษ์ การจัดการที่มีความยืดหยุ่นรองรับนวัตกรรม การพัฒนาบุคลากรเพื่อเสริมทักษะดิจิทัล การสื่อสารที่ผ่านระบบออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัล และการควบคุมงานที่ใช้ข้อมูลแบบเรียลไทม์เพื่อประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ การผสมผสานกระบวนการบริหารกับเทคโนโลยีช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความคล่องตัว โปร่งใส และสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลยังประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น ภาวะผู้นำทางดิจิทัล การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมด้านทักษะดิจิทัลของบุคลากร วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรม และความเข้มแข็งของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำหน้าที่สนับสนุนและผลักดันให้การเปลี่ยนผ่านสู่การบริหารยุคใหม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หากปัจจัยดังกล่าวสามารถพัฒนาได้อย่างสมดุล จะช่วยสร้างความพร้อมให้กับสถานศึกษาในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลรวมถึงปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องอาศัยการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยี กระบวนการบริหาร และศักยภาพของบุคลากรอย่างเป็นระบบ โดยมีปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความแม่นยำ ความคล่องตัว และความต่อเนื่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาสนับสนุนการวางแผน การจัดการ การบริหารบุคลากร การอำนวยความสะดวก และการควบคุม ช่วยให้สถานศึกษาสามารถตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ทันท่วงทีต่อสถานการณ์ และมีความสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนในยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้การขับเคลื่อนนโยบาย การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากร และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับนวัตกรรมเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม หากสถานศึกษาสามารถพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้ให้สอดคล้องกัน จะส่งผลให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการค้นคว้าเรื่องแนวทางการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ผู้ศึกษาสามารถค้นพบองค์ความรู้ใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) ผู้บริหารต้องใช้ข้อมูลเป็นฐานในการวางแผนและตัดสินใจ (Data-driven) AI ช่วยลดภาระงานเอกสารและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การเรียนการสอนที่มุ่งสู่การเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ครูและบุคลากรต้องพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลและการใช้ AI อย่างต่อเนื่อง โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตและฐานข้อมูล เป็นสิ่งจำเป็น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนสามารถเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา การใช้ AI ต้องคำนึงถึงจริยธรรมและความปลอดภัยของข้อมูล ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในองค์กรการศึกษา เป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและสร้างความยั่งยืนทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2564). *แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในภาครัฐ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล.
- ชัญญานุช แก้วก่า, & กนกพร วิสุทธิ์ธารง. (2566). การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 18(2), 45–60.
- สายเพ็ญ สังคณี, และคณะ. (2568). วัฒนธรรมองค์กรกับการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ยุคดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 20(1), 77–92.
- สถิตย์กุลสอน, และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 17(1), 12–28.
- สวანนภา ต่วนภูษา. (2567). การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารสถานศึกษา. *วารสารเทคโนโลยีการศึกษา*, 19(2), 101–115.
- สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, และคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารการศึกษา. *วารสารนวัตกรรมการศึกษา*, 21(1), 33–50.
- Deming, W. E. (1999). *The new economics for industry, government, education* (2nd ed.). MIT Press.
- Robbins, S. P. (1996). *Organizational behavior* (7th ed.). Prentice-Hall.